

4. ЕВИДЕНЦИЈА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

4.1. ПОЈАМ, ВРСТЕ И ВРЕДНОСТИ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Под појмом основних средстава подразумевају се она средства која се при коришћењу постепено троше, не мењајући свој физички (конкретни) облик, док своју вредност преносе - сразмерно трошењу - на учинке (готове производе или услуге). Постојећи контни оквир класификује основна средства у следеће групе:

- земљиште,
- шуме и вишегодишњи засади,
- грађевински објекти,
- постројења и опрема,
- инвестиционе некретнине,
- основно стадо
- остале некретнине, постројења и опрема,
- основна средства у припреми,
- аванси за основна средства.

Да би се могло говорити о евиденцији основних средстава и обрачунавању њиховог утрошка (амортизације), треба напоменути које се **вредности** разликују код основних средстава. Вредност по којој су основна средства купљена од добављача представља њихову **фактурну вредност**. А фактурна вредност добављача, увећана за завицне трошкове набавке ових средстава (допреме, царине, монтаже, пореза и сл.) и довођења у стање функционалне припремљености (укључивање у употребу) представља **набавну вредност**. Набавна вредност користи се за евиденцију основних средстава у књиговодству и као основица за обрачунавање амортизације (отписивање).

Када се набавна вредност умањи за извршене отписе (амортизовану вредност), добија се **садашња вредност основних средстава**

Тржишна вредност основних средстава представља вредност која се постиже њиховом продајом и која може бити већа или мања од садашње вредности.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ВРЕДНОСТИ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА



4.2. ПОСЛОВНЕ КЊИГЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Задатак књиговодства основних средстава јесте, између осталог, да утврди пословне књиге у које ће се евидентирати сви подаци и све промене на овим средствима. Бројни подаци о основним средствима су условљени законским прописима.

Пословне књиге чине:

- књига основних средстава,
- аналитичка књиговодства (књига, картотека) основних средстава и
- синтетичка евиденција у финансијском књиговодству - на конта класе 0.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ПОСЛОВНИХ КЊИГА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

ВРСТА ПОСЛОВНИХ КЊИГА	ПОДАЦИ КОЈЕ ОБЕЗБЕЂУЈЕ
Књига основних средстава (инвентар)	- Хронолошка евиденција о основним средствима у употреби - Обележавање основних средстава текућим – инвентарским бројем - Не закључује се крајем пословне године
Аналитичко књиговодство основних средстава	- Аналитичка конта за свако основно средство - Обезбеђује податке о сваком основном средству: опште, техничке и економске промене, од набавке до ликвидације основних средстава - Не закључује се крајем пословне године
Главна књига (синтетичка евиденција) – класа 0 –	- Синтетичка (финансијска) евиденција - По групама основних средстава у оквиру класе 0 - Закључује се крајем пословне године

Књига основних средстава је хронолошка евиденција о основним средствима у употреби. Она пружа веома велики број различитих података, од општих, техничких до економских, што, по правилу, није случај с осталим хронолошким евиденцијама. Ова се евиденција не закључује крајем године већ престанком рада предузећа. Књига основних средстава прати све промене на основном средству током његовог века трајања.

КЊИГА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Број инвентара	Номенклатура - шифра	НАЗИВ ОСНОВНОГ СРЕДСТВА	Добављач	Фабрички број	Набавна вредност	Вредност извршене ревалоризације	Износ извршеног отписа	Садашња вредност	ЕВИДЕНЦИЈА О ИЗЛАЗУ		ПРИМЕДБА
				Датум набавке					Датум отуђења (пренос, продаја и сл.)	Датум расходања	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X473	прерада 01345	Електрична бушилица	„Инекс” - Пожега	1261/30.20..	185.000.-	2.365.-	83.344.-	105.021.-			
8474	књиговодство 12845	Рачунска машина — дигитрон „Олимпија”	„Дунав” - Чачак	1 - 663 10. 8. 20..	4.200.-			4.200.-			

Аналитичка евиденција основних средстава пружа податке о економским променама за свако основно средство, као и опште и техничке податке, што је и разумљиво с обзиром на аналитички карактер евиденције. Повезаност између књиге основних средстава и аналитичке картотеке остварује се **инвентарским бројевима**. Свако основно средство приликом стављања у употребу добија свој инвентарски број, утврђен према интерној номенклатури предузећа и он служи првенствено за бољу контролу коришћења основних средстава. У аналитичкој картотеци овај број, у ствари, има функцију броја аналитичких конта.

Треба се, међутим, осигурати и повезаност аналитичке евиденције са **главном књигом** (финансијско књиговодство), што зависи од начина и технике ор-ганизације књиговодства. И технички облик, односно сама конта и дневник за-весе од технике обраде података.

Према постојећем контном плану основна средства се воде на контима класе 0, и то на групи 02 - Основна средства.

4.3. АМОРТИЗАЦИЈА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

С обзиром на то да се основна средства не утроше једнократном употребом и да при употреби не мењају физички облик ако се користе у више репродукционих циклуса док се не претворе у свој првобитни облик - новац, улагања у њих су под посебним режимом (због правилне оцене улагања у основна средства). Ова својства основних средстава стварају још проблема - наиме, поставља се питање како утврдити ону њихову вредност која је пренесена на производе и услуге. Не постоји метод који би дао тачну величину вредности, већ се на бази основних економских и искуствених критеријума та вредност процењује.

Амортизација је поступак којим се на темељу утврђених критеријума и правила обрачунава и надокнађује пренесена или умањена вредност ствари или не-материјалних права која чине основна средства, у складу са њиховим физичким, односно моралним рабаћењем. За вредност те обрачунате амортизације треба исправити првобитну набавну вредност основних средстава, како би се очувао интегритет вредности средстава.

Интегритет и континуитет у коришћењу основних средстава обезбеђује се обухватањем **свих основних средстава** обавезом обрачунавања амортизације и обезбеђењем средстава за њихово стално обнављање. Овом обавезом су обухваћени сви корисници основних средстава.

Реалност основице за амортизацију представља један од основних услова реалног утврђивања амортизације. Основицу за амортизацију у начелу представља тржишна цена прибављеног, односно изграђеног основног средства у тренутку набавке или довршене изградње, увећана за трошкове допреме, монтаже, тј. за све трошкове потребне да се средство оспособи за своју функцију.

Методи које се примењују при обрачунавању амортизације, могу бити **временски и функционални**, а у оквиру њих може се користити пропорционално, дегресивно или прогресивно отписивање. Предузеће само одређује који ће метод употребити.

Такође, у складу са Међународним рачуноводственим стандардима, предузеће само треба да утврђује стопе амортизације у зависности од процењеног корисног века коришћења основног средства.

Стопе амортизације примењују се на утврђену основицу (вредност) за амортизацију и тако се добија годишњи износ амортизације. Да би се утврдиле стопе амортизације, потребно је претходно утврдити за свако основно средство преостали век коришћења. То процењивање преосталог века коришћења треба вршити редовно, нарочито за средства значајнијих вредности, по правилу сваке године приликом билансирања средстава. Стање се утврђује рачунским путем, тако што се 100 подели са веком трајања.

Амортизација је према МРС дефинисана као систематско отписивање осно-вице за амортизацију једног средства, током његовог корисног века трајања.

Исправка вредности је акумулирана амортизација.

За средства која се физички не троше и временом не губе на вредности, као што су земљиште, уметничке слике, скулптуре, споменици културе, архивска грађа, књиге у библиотеци, музејски предмети, не обрачунава се амортизација.

Средства амортизације могу се, према Закону, користити за куповину, изградњу или доградњу средстава, при замени средстава, као и за куповину, изградњу или доградњу средстава намењених за проширење капацитета, или за унапређивање постојећих и за развијање нових делатности, за исплату инвестиционих кредита и зајмова, као и за обртна средства.

4.4. ПРИБАВЉАЊЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Предузећа могу прибавити основна средства: - бесплатним пријемом,

- куповином,
- изградњом или изградом,
- утврђивањем вишкова при инвестирању, који представљају посебну врсту набавке.

Без обзира о којем начину прибављања основних средстава је реч, набавка мора да се темељи на дугорочним и средњорочним плановима развитка предузећа, чији је саставни део план инвестирања или план набавке основних средстава. Тај план треба да предвиди начин прибављања и начин финансирања изворе средстава. Свака набавка мора бити и технички и економски оправдана. То је саставни део **инвестиционог елабората**, на основу којег одлуку о набавци доноси орган управљања предузећа. Одлука органа управљања у ствари је налог одговарајућој стручној служби за почетак набавке - избор најповољнијег **добављача**, тј. **извођача радова**, и за склапање уговора. Ово нису књиговодствени документи о насталој пословној промени на средствима. **Документи о набавци** су:

- фактура добављача о куповини основних средстава, превозу, монтажи, царини, порезима,
- обрачун (ситуације),
- решење обесплатном пријему - изјештају, записници.

Без обзира на начин набавке, **физички пријем** основних средстава врши се комисијским записником о пријему - преузимању основних средстава,

По завршеној набавци основних средстава, стручна служба задужена за њену реализацију треба да састави извештај о стављању основних средстава у употребу (извештај о активирању, који представља налог за књиговодствени обрачун.

Извори финансирања основних средстава могу бити: а) сопствена средства

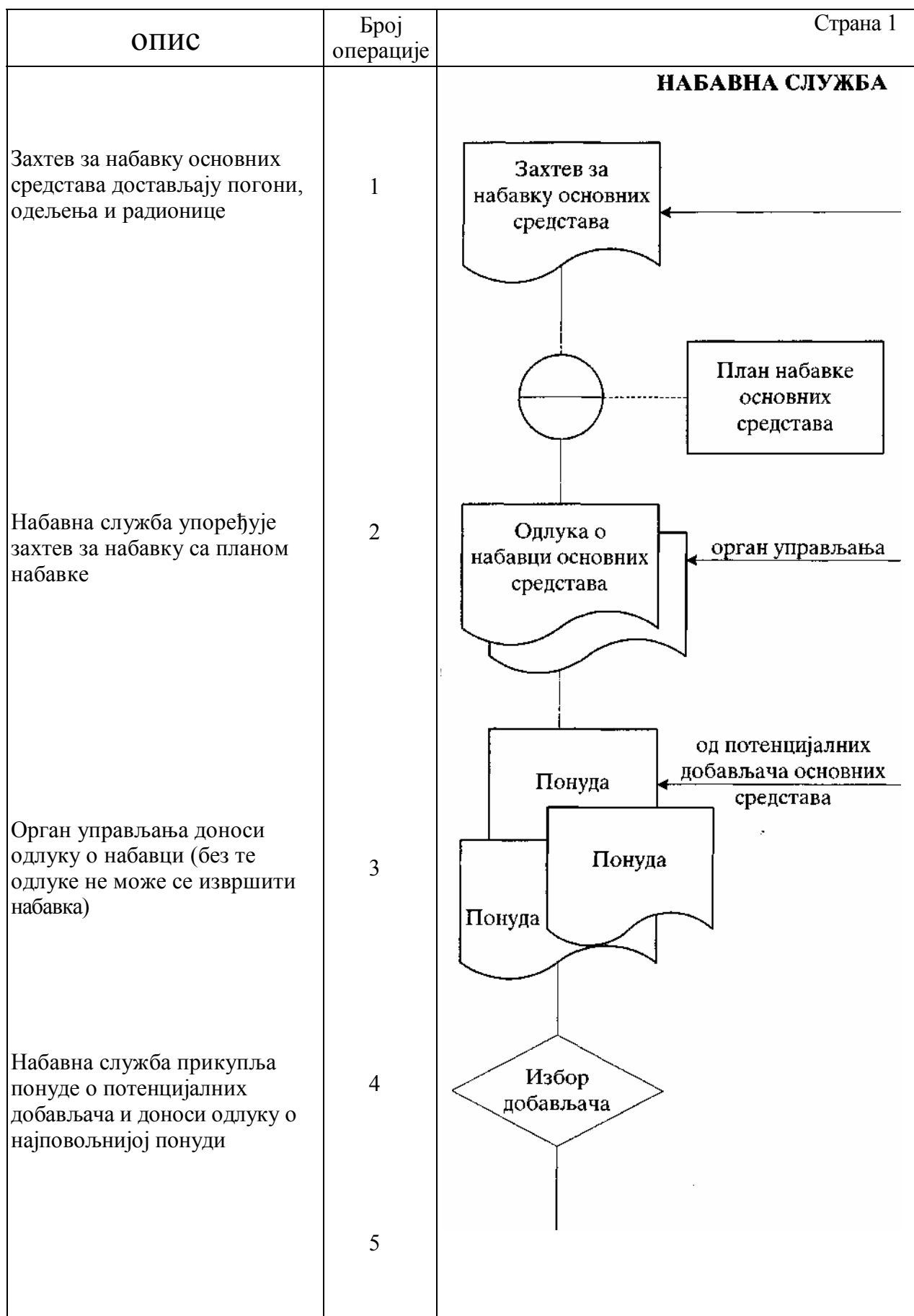
- новчана средства амортизације или
- издвојена новчана средства за инвестиције;

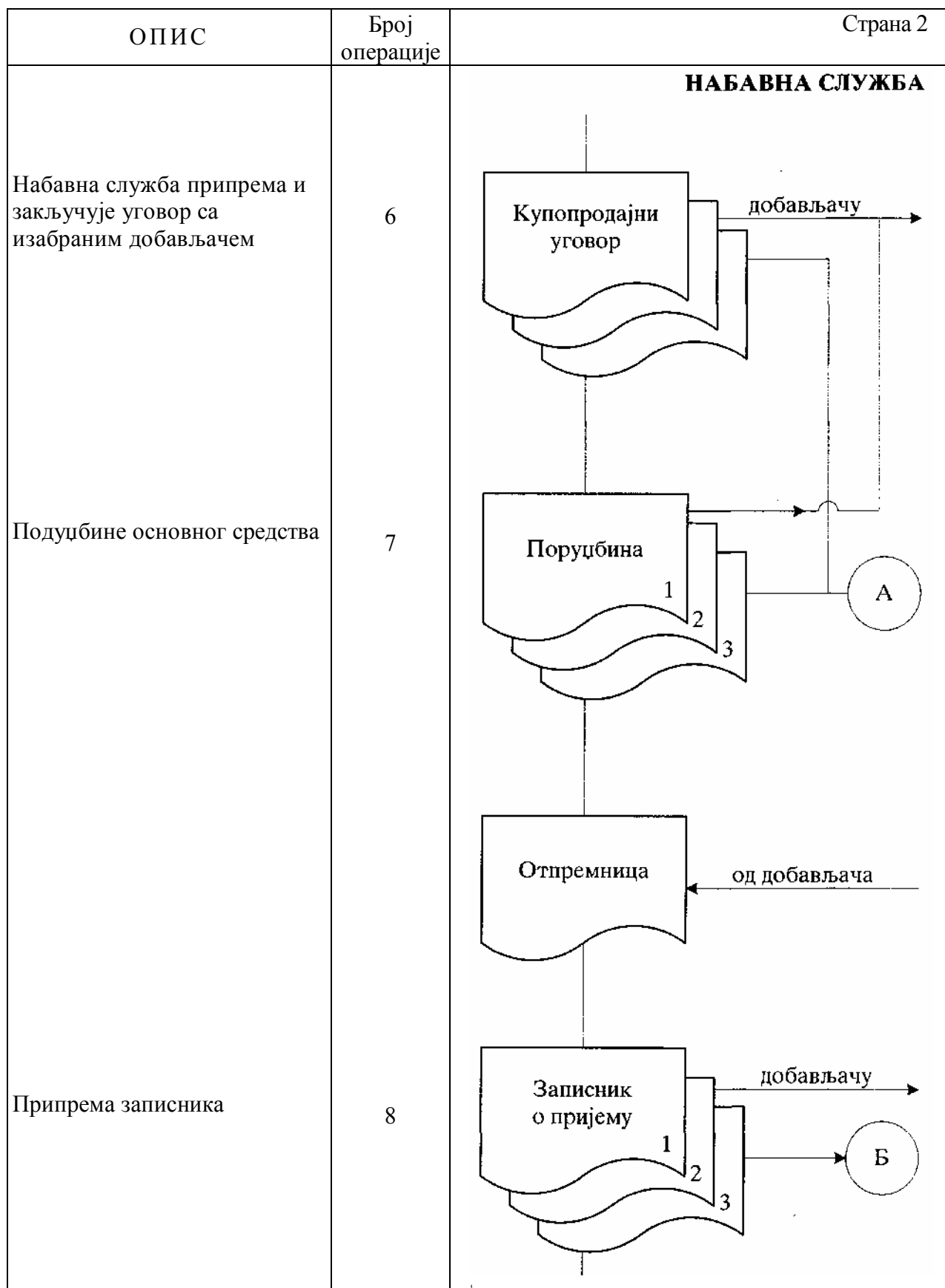
б) кредити од банке, који су обично дугорочни, а могу се добити и од других радних организација.

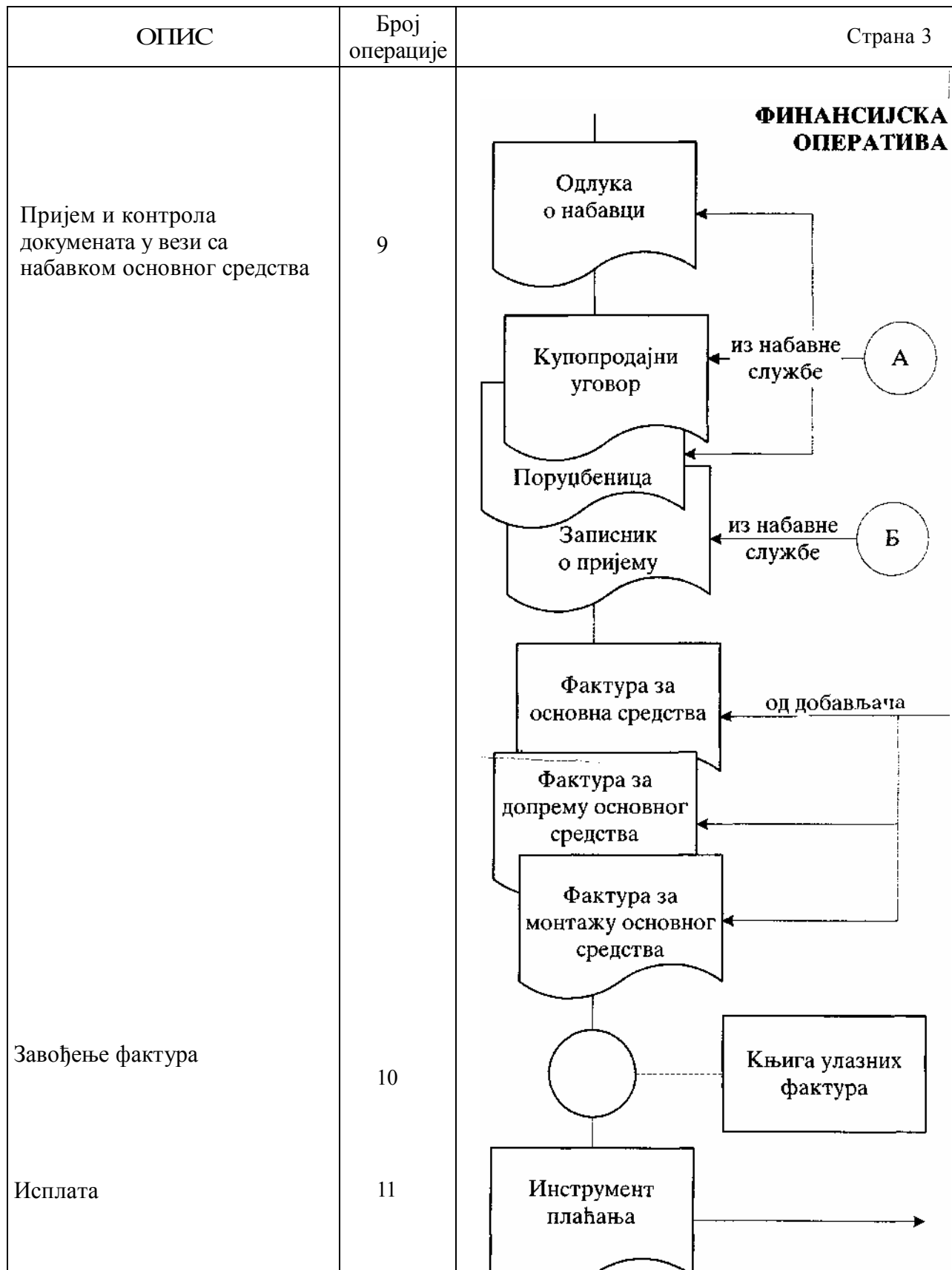
4.4.1. БЕСПЛАТНИ ПРИЈЕМ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

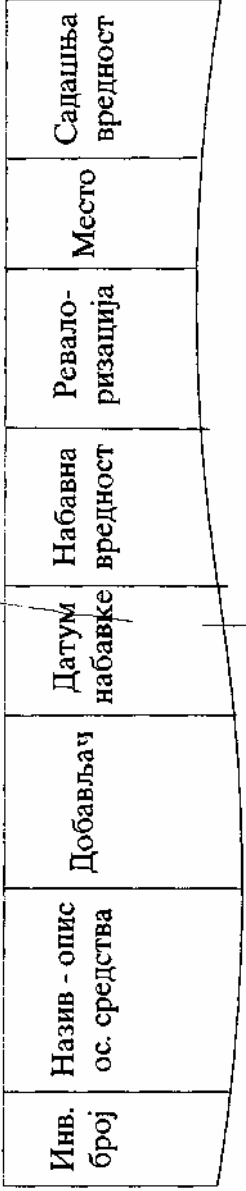
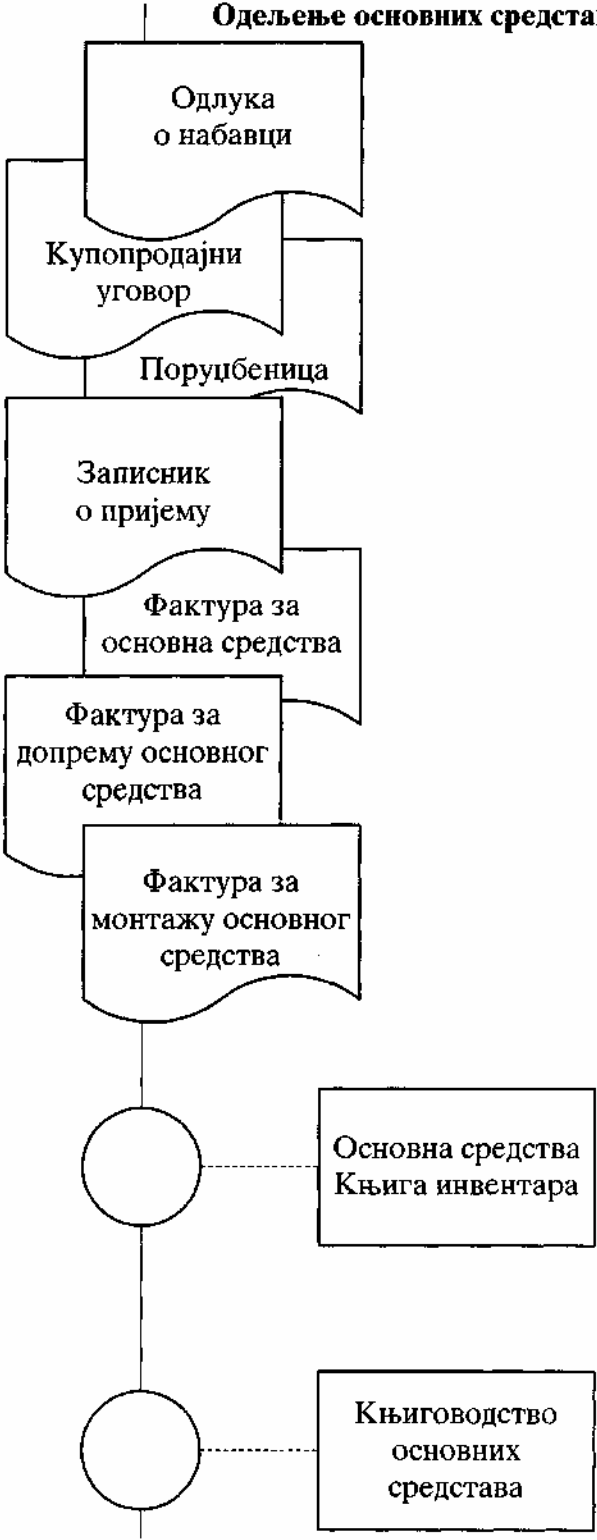
Овај начин прибављања основних средстава у пракси се јавља при оснивању предузећа, када му оснивач бесплатно обезбеђује средства у облику ствари за трајно коришћење. У току пословања такође може доћи до бесплатног пријема основних средстава од оснивача или од других организација.

Пријем основних средстава врши се на основу одлуке органа управљања. Основна средства се приликом пријема морају прегледати и проценити. Евиденција примљених основних средстава врши се по првобитној набавној вредности





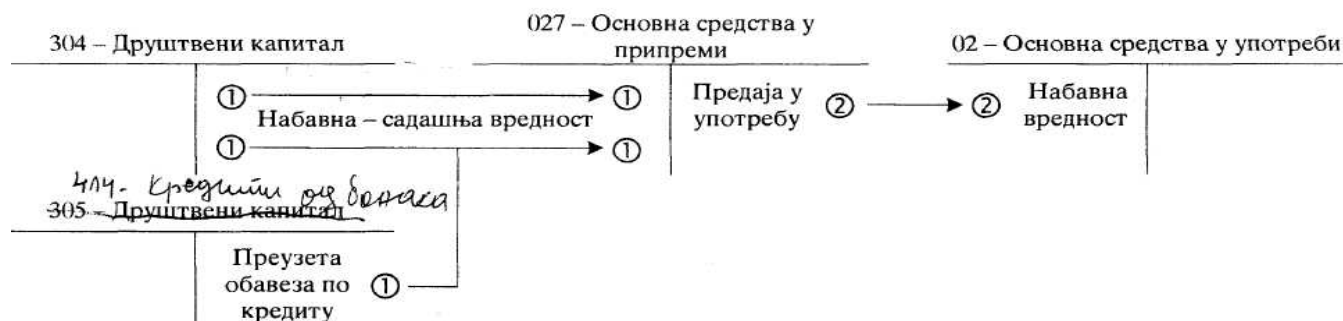


ОПИС	Број операције	ФИНАНСИЈСКО КЊИГОВОДСТВО Одељење основних средстава
Набављено основно средство добија свој број и води се у књизи инвентара, као што је приложено  Када се књига комплетира, за свако основно средство отвара се посебна картица (са неопходним детаљима) која чини интегрални део књиге инвентара за основна средства	12 13	

ОПИС	Број операције	
Припрема одговарајућег налога за књижење у главну књигу, који базира на скупу свих докумената (I) по пријему фактура 027 - Основна средства у припреми 433 - Добављачи (II) 023 - Опрема 027 - Основна средства у припреми Напомена. - препоручује се (I) прво књижење како би се одмах могла утврдити нето набавна вредност основних средстава за ту готовину За плаћање из сопствених извора: 433 - Добављачи 242 - Издвојена новчана средства за инвестицију Набавка на кредит: 433 - Добављачи 414 - Дугорочни кредит Документи који су означени у операцији 14 одлажу се у архиву по нумеричком распореду	14 15	

Предузеће може примити основно средство по коме постоји обавеза на неотплаћени кредит. У том случају оно може, а не мора, прихватити и обавезу отплате дуга. За ово је потребна претходна сагласност повериоца (банке).

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ КЊИЖЕЊА

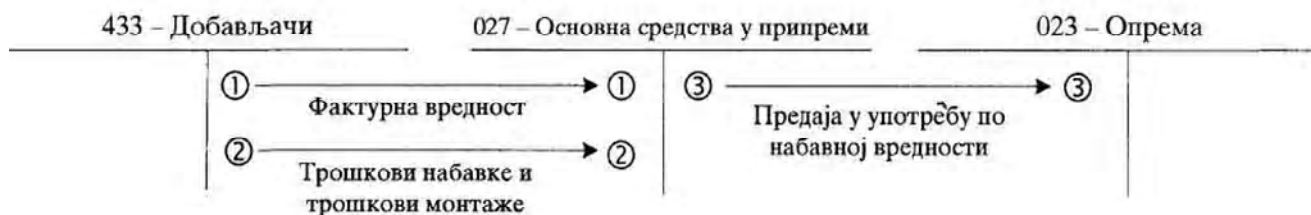


4.4.2. КУПОВИНА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Куповина је најчешћи облик прибављања основних средстава. Куповина основних средстава обавља се јавним надметањем, путем писмених понуда или непосредном погодбом. При одлучивању о куповини треба донети две одлуке: одлуку о куповини и одлуку о изворима финансирања куповине основних средстава. Са гледишта књиговодствене евиденције разликују се:

- куповина нових основних средстава
 - која пре употребе не треба да се монтирају и
 - која пре употребе треба да се монтирају;
- куповина употребљаваних основних средстава.

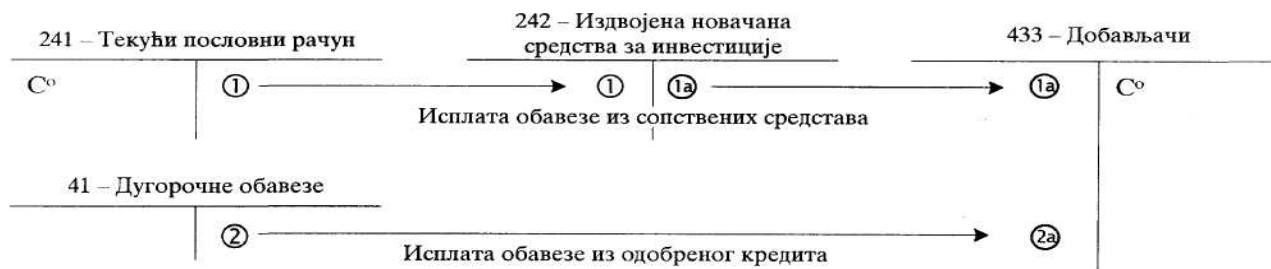
ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ КЊИЖЕЊА



Објашњење књижења. - Као и код бесплатног пријема основних средстава, на конту 028 - Основна средства у припреми, књиже се сви издатци који чине набавну вредност основног средства, а то су фактурна вредност, трошкови допреме, царине и монтаже. То значи да се на дуговној страни тог konta формира набавна вредност основног средства. Предаја основног средства у употребу, после његовог оспособљавања, књижи се као у претходним примерима. Исплата обавезе према добављачу може се извршити из сопствених средстава или путем кредита.

Приликом куповине основних средстава јављају се куповна (фактурна) цена, трошкови набавке и трошкови монтаже. Збир тих вредности чине **набавну вредност основних средстава**.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ФИНАНСИРАЊА КУПОВИНЕ



а) Куповина новог основног средства

Пример за књижење

- По фактури 115 купљена је једна рачунска машина за 120.000.- динара. За трошкове допреме примљена је фактура 83 на 5.000.- динара. Ова набавка се финансира из сопствених средстава. Машина је дата у употребу.
- Купљена је машина по фактури 113 за 745.000.- динара. За трошкове допреме фактура добављача износи 52.000.- динара. За трошкове монтаже машине фактура добављача износи 70.000.- динара (вредност радова на монтажи). Ова набавка се финансира из дугорочног кредита за основна средства. Машина је дата у употребу.

Књижење

ДНЕВНИК

1.	027	Основна средства у припреми	120.000.-	
	433	Добављачи		120.000.-
		– купљено по фактури 115		
1а)	027	Основна средства у припреми	5.000.-	
	433	Добављачи		5.000.-
		– фактура 83 за трошкове набавке		
1б)	433	Добављачи	125.000.-	
	242	Издвојена новчана средства за инвестиције		125.000.-
		– исплата из сопствених средстава		
1в)	023	Опрема	125.000.-	
	027	Основна средства у припреми		125.000.-
		– предаја основног средства у употребу		
2.	027	Основна средства у припреми	745.000.-	
	433	Добављачи		745.000.-
		– фактура бр. 113 за купљено средство		
2а)	027	Основна средства у припреми	52.000.-	
	433	Добављачи		52.000.-
		– фактура за трошкове допреме		
2б)	027	Основна средства у припреми	70.000.-	
	433	Добављачи		70.000.-
		– фактура за трошкове монтаже		
2в)	433	Добављачи	867.000.-	
	414	Дугорочни кредити за основна средства		867.000.-
		– за исплату из кредита		
2г)	023	Опрема	867.000.-	
	027	Основна средства у припреми		867.000.-
		– предаја основних средстава у употребу		

ГЛАВНА КЊИГА

433 – Добављачи			027 – Основна средства у припреми			242 – Издвојена новчана средства за инвестиције		
1б)	125.000.-	1)	120.000.-	1)	120.000.-	1в)	125.000.-	С ^о
2в)	867.000.-	1а)	5.000.-	1а)	5.000.-	2г)	867.000.-	
		2)	745.000.-	2)	745.000.-			
		2а)	52.000.-	2а)	52.000.-			
		2б)	70.000.-	2б)	70.000.-			
023 – Опрема			414 – Дугорочни кредит					
1в)	125.000.-					2в)	867.000.-	
2г)	867.000.-							

Монтажа основног средства може се вршити у туђој (као што је дато у примеру, али и у сопственој режији. Иако монтажу купљеног основног средства предузеће изврши у сопственој режији, трошкови монтаже, ипак, повећавају набавну вредност основног средства.

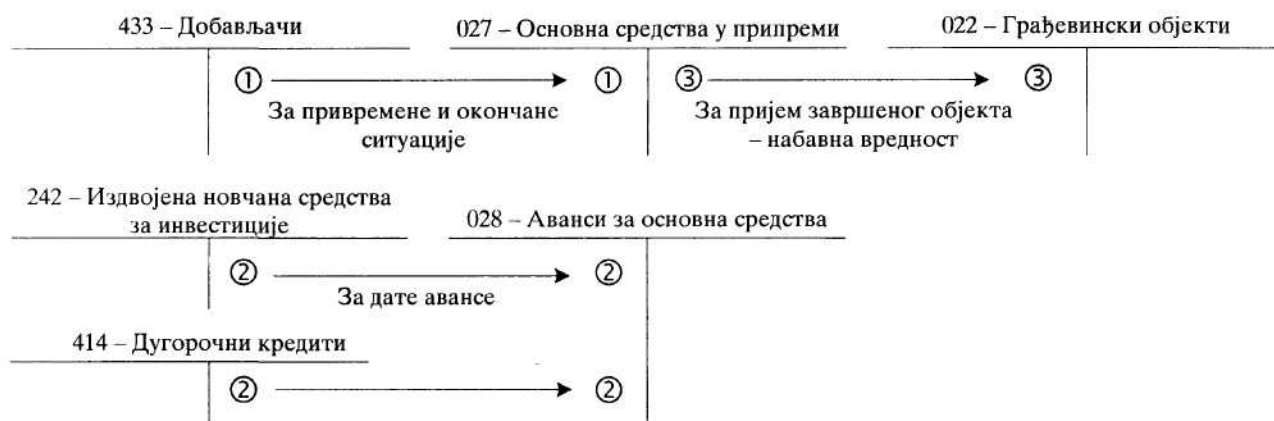
Шема набавке основних средстава - са циркулацијом комплетне документације о куповини и финансирању и са аналитичком и синтетичком евиденцијом дата је на следећим странама, уз коришћење међународних симбола за приказивање дијаграма. Ови симболи прилагођени су и ручном и аутоматском (електронском) начину обраде података.

4.4.3. ИЗГРАДЊА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Прибављање грађевинских објеката, као основних средстава, обично се врши изградњом у туђој или у сопственој режији. Изградња у туђој режији је чешћи облик прибављања ових средстава. При изградњи грађевинског објекта јављају се следећа лица: извођач радова - грађевинско предузеће, организација за коју се радови изводе - инвеститор, и банка као кредитор уколико предузеће - инвеститор нема довољно сопствених средстава.

Обрачун извршених радова обавља се подношењем ситуација које представљају фактуре извођача радова. Те ситуације могу бити: привремене - обрачунске, које се подносе у току радова, и окончане, које се подноси по завршетку радова. Ситуације представљају обрачун извршених радова који изврши грађевинско предузеће са назнаком цене и укупне вредности тих радова по позицијама њиховог предрачуна. Ситуације су обично кумулативне, тј. садрже вредности извршених радова од почетка радова до момента подношења ситуације. При књижењу и при исплати о томе треба водити рачуна, тј. бруто износ поднете ситуације умањити за вредност претходних ситуација и нето износ ситуације књижити и исплаћивати.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ КЊИЖЕЊА ИЗГРАДЊЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА У ТУЂОЈ РЕЖИЈИ



Објашњење књижења. - Евиденција изградње основног средства води се на следећи на-чин: за дате авансе дугује konto 028 - Аванси за основна средства, а потражује konto 242 -Издвојена новчана средства за инвестиције, на који је претходно извршен пренос са конта 241 - Текући пословни рачун. На konto 242 - Издвојена новчана средства за инвестиције, преноси се цела предрачунска сума.

Износи примљених ситуација књиже се на konto 027 - Основна средства у припреми, који дугује, а konto 433 - Добављачи - потражује. При плаћању konto 433 - Добављачи - дугује, а потражује konto 028 - Аванси за основна средства, за износе раније датих аванса и konto 242 - Издвојена новчана средства за инвестиције, за остатак обавеза. Када је изградња завршена, врши се пренос на konto 022 - Грађевински објекти, који дугује за набавну вредност, а konto 027 -Основна средства у припреми, потражује.

Пример за књижење изградње основних средстава

1. Са грађевинским предузећем ХУ склопљен је уговор о изградњи зграде магацина. Предрачунска сума у износу од 2.000.000.- динара пренета је на посебан рачун.
2. Са посебног рачуна исплаћен је аванс извођачу радова у износу од 500.000.- динара.
3. Примљена је привремена ситуација која гласи на 1.200.000.- динара.
4. Са посебног рачуна плаћена је привремена ситуација по одбитку аванса.
5. Примљена је окончана ситуација која гласи 1.900.000.- динара (бруто-износ).
6. Са посебног рачуна плаћена је окончана ситуација.
7. По завршетку радова извршен је пренос изграђеног објекта на одговарајући konto групе 02 - Основна средства за рад.

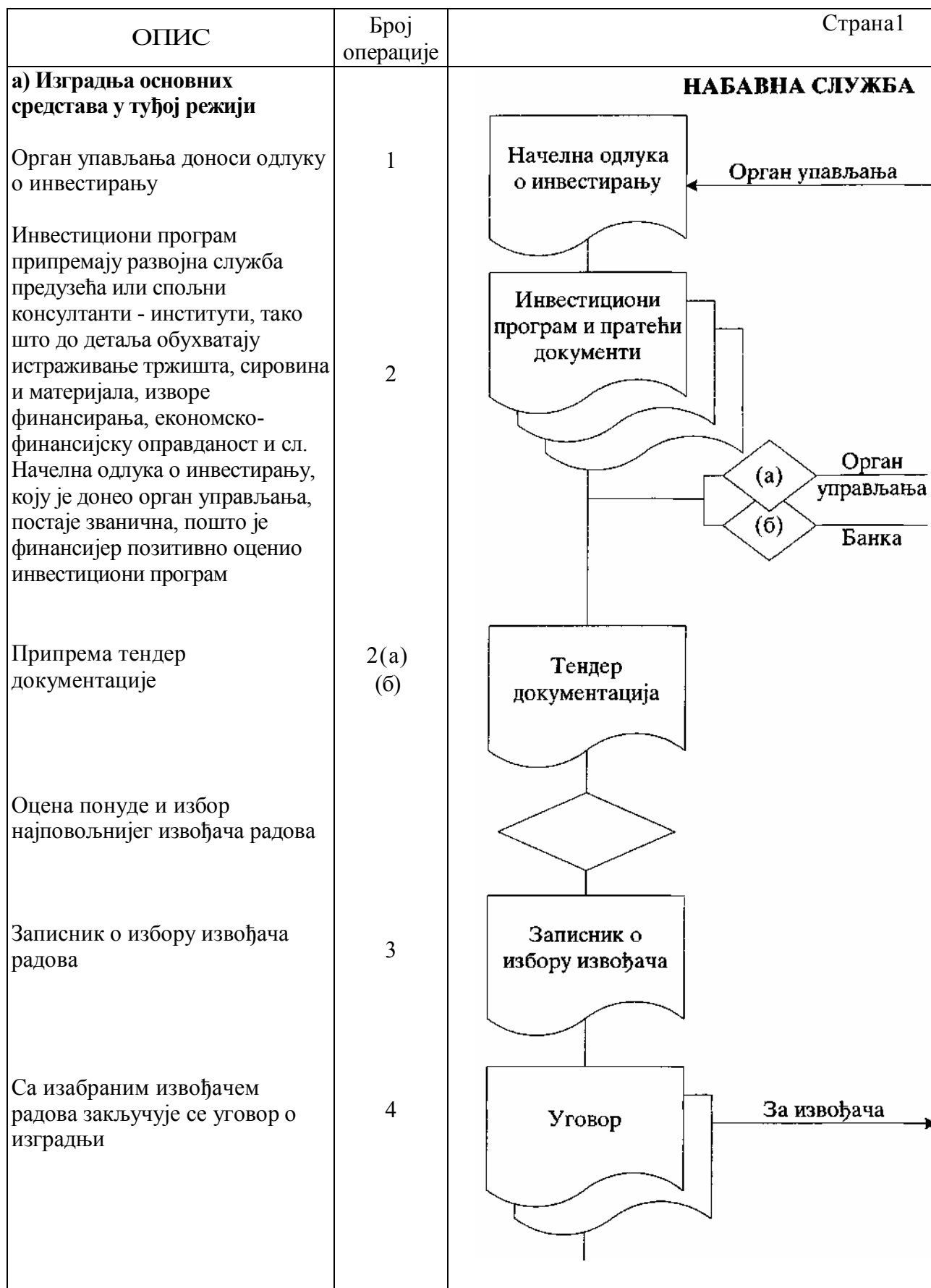
Књижење

ДНЕВНИК

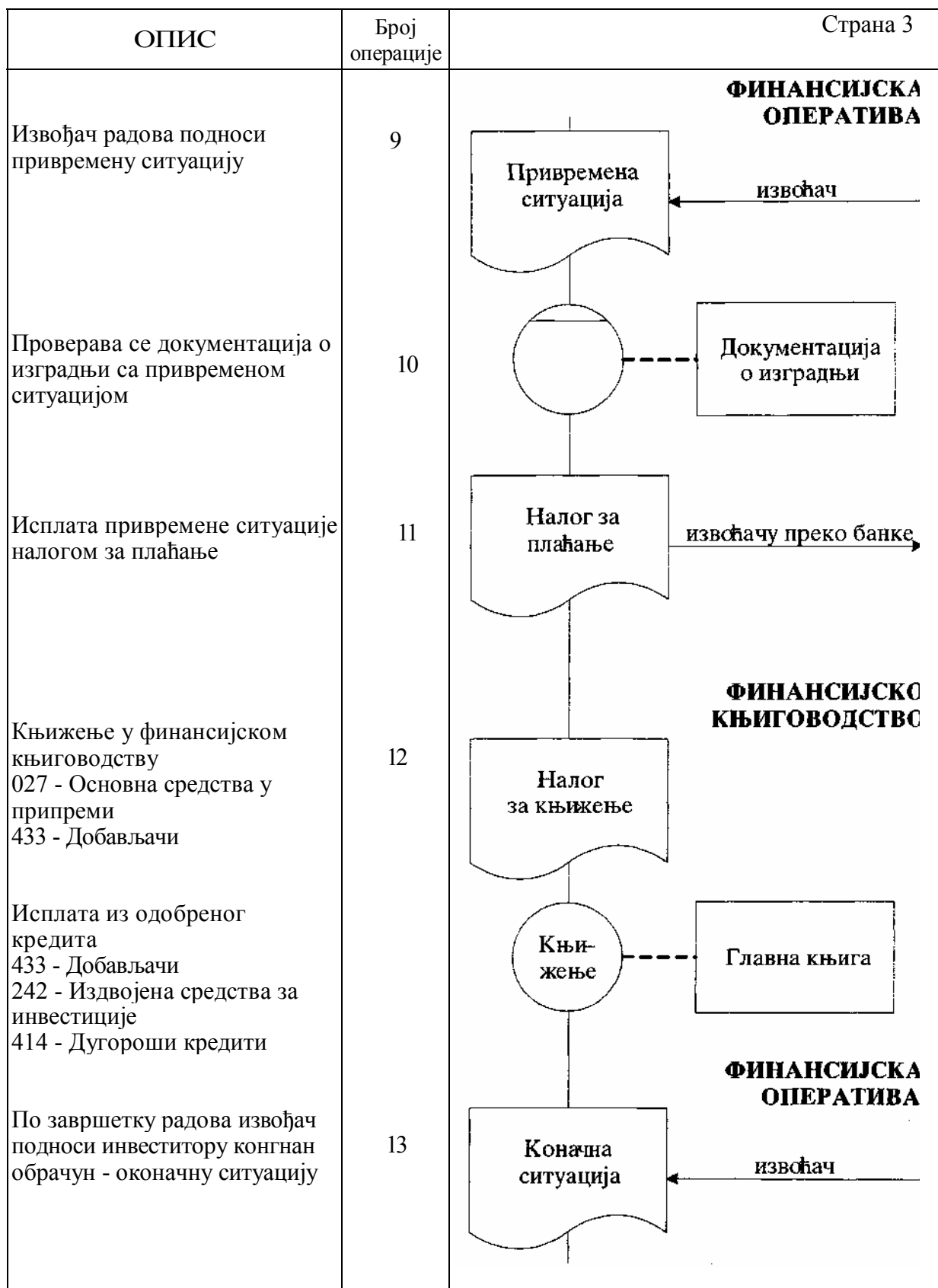
1.	242	Издвојена новчана средства за инвестиције	2,000.000.–	
	241	Текући пословни рачун		2,000.000.–
		– издвојена сопствена средства		
2.	028	Аванси за основна средства	500.000.–	
	242	Издвојена новчана средства за инвестиције		500.000.–
		– дат аванс извођачу радова		
3.	027	Основна средства у припреми	1,200.000.–	
	433	Добављачи		1,200.000.–
		– привремена ситуација		
4.	433	Добављачи	1,200.000.–	
	028	Аванс за основна		500.000.–
	242	Издвојена новчана средства за инвестиције		700.000.–
		– плаћена I привремена ситуација		
5.	027	Основна средства у припреми	700.000.–	
	433	Добављачи		700.000.–
		– окончана ситуација		
6.	433	Добављачи	700.000.–	
	242	Издвојена новчана средства за инвестиције		700.000.–
		– плаћена окончана ситуација		
7.	022	Грађевински објекти	1,900.000.–	
	027	Основна средства у припреми		1,900.000.–
		– пренос основних средстава у употребу		

ГЛАВНА КЊИГА

241 – Текући пословни рачун		242 – Издвојена новчана средства за инвестиције		027 – Основна средства у припреми	
0) 6,300.000.–	1) 2,000.000.–	1) 2,000.000.–	1а) 100.000.–	3) 1,200.000.–	7) 1,900.000.–
			4) 70.000.–	5) 700.000.–	
			6) 700.000.–		
028 – Аванси за основна средства		022 – Грађевински објекти		433 – Добављачи	
2) 500.000.–	4) 500.000.–	7) 1,900.000.–		4) 1,200.000.–	3) 1,200.000.–
				6) 700.000.–	5) 700.000.–



ОПИС	Број операције	Страна 2
Целокупна документација о инвестирању- изградњи- предаје се на увид о контроли посебној служби банке Када је пројекат одобрен организација- инвеститор треба да издвоји одговарајући проценат сопствених ношаних средстава(сопствено учешће) на посебан ратун код банке Средства се повлаче са овог рачуна искључиво наменски уз одговарајућу документацију која потврђује намену средстава Финансијско књиговодство књижи сопствено учешће инвеститора 242 - Издвојена ношана средства за инвестиције 241 - Текући пословни рачун Припрема налога за пренос извфачу радова Извод банке (обично дневни), уз одговарајућу документацију Финансијско књиговодство књижи исплату датог аванса извођачу радова из одобреног кредита 028 - Аванси за основна средства 414 - Дугорочни кредити	5 6 7 8 8(a)	ФИНАНСИЈСКА ОПЕРАТИВА <pre> graph TD Start(()) -- "У банку" --> Step5[] Step5 --> Step6[Nалог за плаћање банци] Step6 -- "Банка" --> MainBook[Главна књига] MainBook --> Step7[Nалог за плаћање извођачу] Step7 -- "Банка" --> Step8[Извод банке] Step8 --> Step8a[Извештај о одобрењу] Step8a --> Step8b[Nалог за књижење] Step8b --> Step8c((Књижење)) Step8c -.-> MainBook2[Главна књига] </pre>



ОПИС	Број операције	Страна 4
Комисија за технички пријем објекта (колаудациона комисија) састоји се од: а) извођача радова, б) инвеститора, в) стручњака (неутрална организација)	14	КОМИСИЈА ЗА ПРИЈЕМ ОБЈЕКТА
Записник о пријему објекта	15	ФИНАНСИЈСКА ОПЕРАТИВА
Контролна исплата извођачу радова (умањена за аванс)	16	КЊИГОВОДСТВО ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА
Упис основног средства у књигу инвентара	17	ФИНАНСИЈСКО КЊИГОВОДСТВО
Књижење окончане ситуације 242 028 242 414 022 027	18	

4.5. ОТУЂИВАЊЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Предузећа могу отуђити основна средства на један од следећих начина:

- бесплатним уступањем,
- продајом,
- расхоровањем,
- утврђивањем мањкова при инвентарисању, што представља посебну врсту отуђивања.

У свим овим случајевима мора као први докуменат постојати **одлука органа управљања**, на основу које ће се основна средства искњижавати из евиденције (уз одлуку треба да постоји фактура, ако се прода, или записник о продаји делова расхорованог основног средства);.

Основна средства се искључују из употребе најчешће због њихове физичке истрошености, или техничке - економске застарелости. Основна средства која се налазе ван употребе и која су неупотребљива на основу одлуке органа управљања могу се:

- продати,
- уступити без накнаде,
- отписати.

Најповољније је решење **продаја** јавном лицитацијом. **Уговор о продаји** мора се базирати на одлуци. На основу записника о примопредаји саставља се **фактура о продаји основног средства**, а на основу ове фактуре средство ће се искњижити.

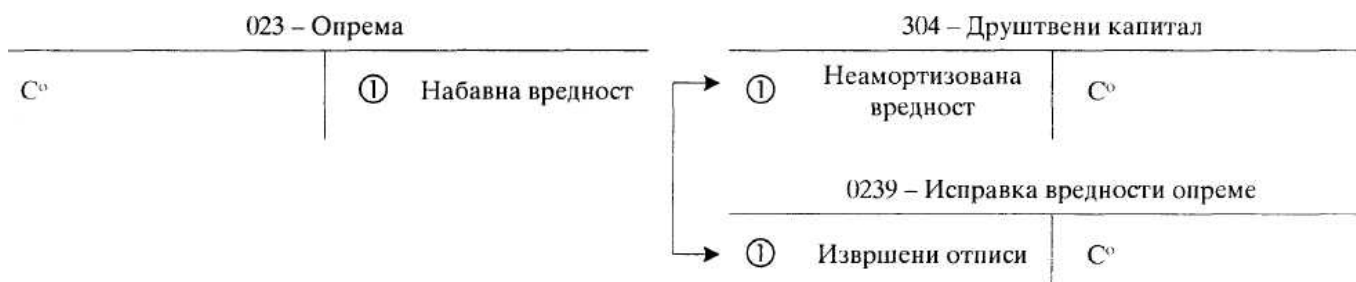
Бесплатно уступање основног средства врши се најчешће приликом статусних промена предузећа, али за то је потребна одлука органа управљања. Овакво решење има економско оправдање и за предузеће које уступа и за предузеће које прима средство. **Отпис** или расхоровање основног средства, о чему такође одлуку доноси орган управљања, врши се када је средство у потпуности амортизовано или ако није у потпуности амортизовано, али је физички, технички, морално, економски застарело, те је због тога постало неупотребљиво.

Основна средства се могу и привремено ставити ван употребе (па се поново вратити у употребу), опет на основу одлуке органа управљања.

4.5.1. БЕСПЛАТНО УСТУПАЊЕ

Пошто се обично уступа средство које је употребљавано, али не и амортизовано у потпуности, организација која бесплатно уступа основно средство нема обавезе надокнађивања неамортизоване вредности уколико га је уступила другој организацији на коришћење.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ КЊИЖЕЊА



У пракси постоје случајеви да је основно средство које се уступа финансирано при набавци из кредита, а кредит у тренутку уступања није отплаћен, па се тада - уз сагласност кредитора - може уступити и обавеза по неисплаћеном делу кредита.

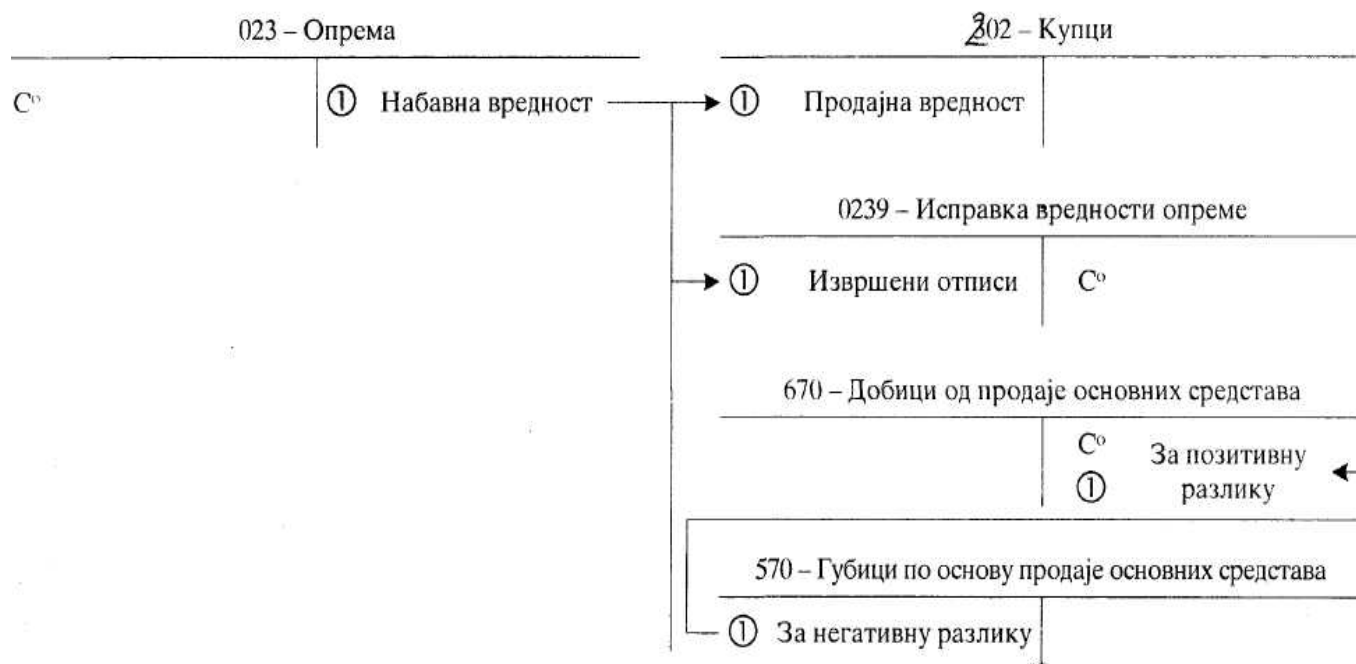
4.5.2. ПРОДАЈА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

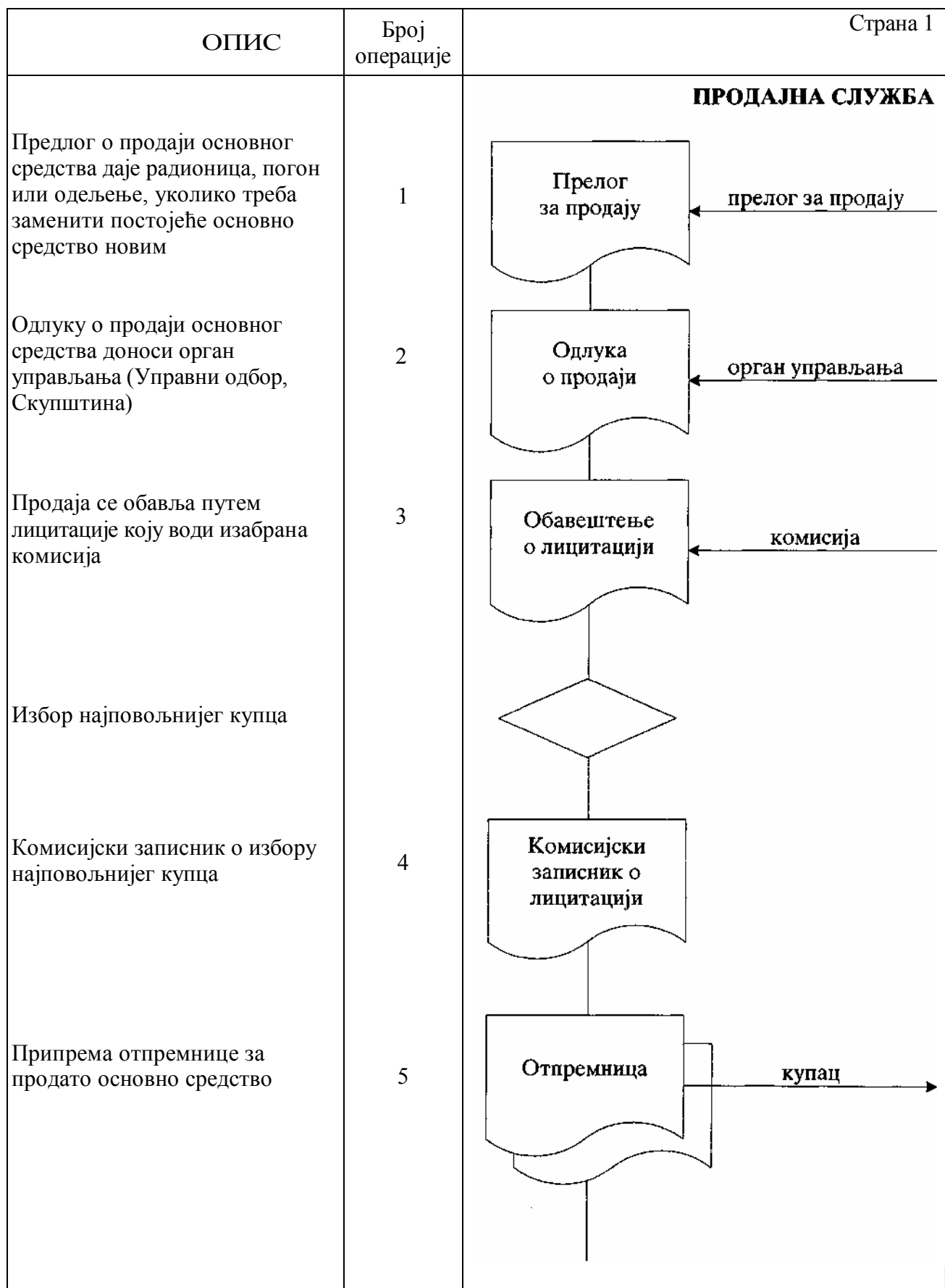
Један од облика отуђивања основних средстава је продаја. Предузеће може продати основно средство другом правном лицу, али само јавним надметањем - лицитацијом.

Приликом продаје основних средстава продајна вредност може бити:

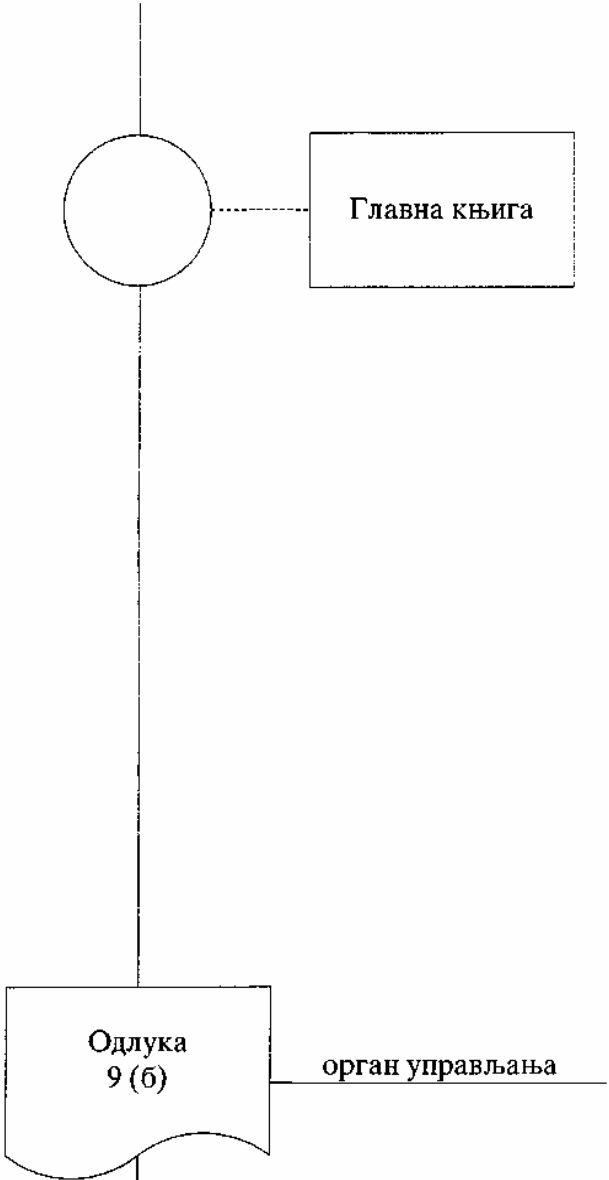
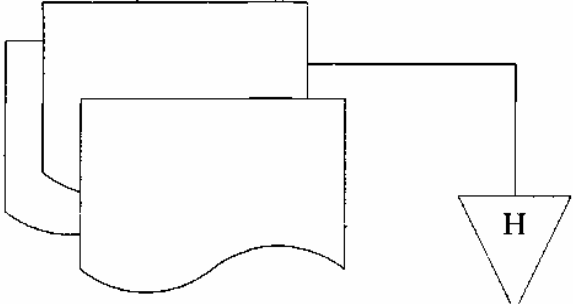
- једнака неамортизованој вредности,
- већа од неамортизоване вредности и
- мања од неамортизоване вредности.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ПРОДАЈЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА





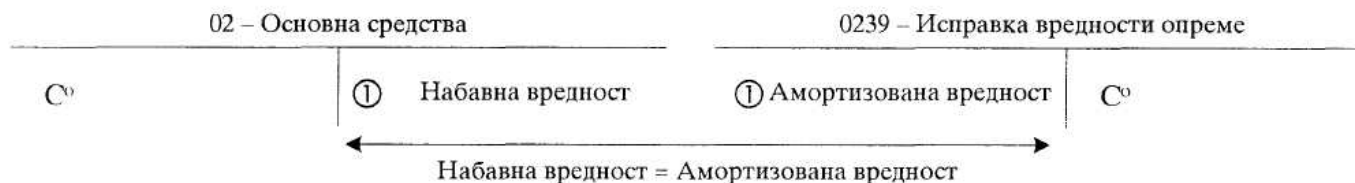
ОПИС	Број операције	Страна 2
На основу свих докумената финансијска оператива припрема	6	ФИНАНСИЈСКА ОПЕРАТИВА
Фактуру, која се пре слања купцу, заводи у књигу излазних фактура	7	
У књигу инвентара и у аналитичку картицу основног средства уноси се података о продаји основног средства, датум продаје и назив купца	8	КЊИГОВОДСТВО ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА ФИНАНСИЈСКО КЊИГОВОДСТВО

ОПИС	Број операције	Страна 3
На основу целокупне документације, финансијско књиговодство књижи продају на следећи начин: а) продајна цена = садашња вредност 202 - Купци 0239 - Исправка вредности 02 - Основна средства б) продајна цена већа од садашње вредности: позитивна разлика се књижи у корист ванредних прихода 202 - Купци 0239 - Исправка вредности 02 - Основна средства 670 - Добитак од продаје основних средстава в) продајна цена мања од садашње вредности; негативна разлика се књижи као ванредни расход 202 - Купци 0239 - Исправка вредности 570 - Губици по основу продаје основних средстава 02 - Основна средства	9	
По завршеној продаји основних средстава целокупна документација се архивира	10	

4.5.3. РАСХОДОВАЊЕ ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

Када због физичке дотрајалости, техничке и моралне застарелости основна средства постану неупотребљива органи управљања, на предлог комисије, могу да донесу одлуку о њиховом расходувању. Расходовати се могу основна средства која су: у потпуности и отписана или делимично отписана.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ РАСХОДОВАЊА У ПОТПУНОСТИ АМОРТИЗОВАНОГ ОСНОВНОГ СРЕДСТВА



Пример за књижење

- Према одлуци органа управљања, а на предлог комисије, расходује се транспортно средство чија је набавна вредност 850.000.- динара, а отписана вредност износи 700.000.- динара.

Књижење

ДНЕВНИК

1.	0239	Исправка вредности опреме	700.000.-	
	570	Губитак по основу расходувања и отписа основних средстава	150.000.-	
	023	Опрема		850.000.-
		– за расходовано транспортно средство		

ГЛАВНА КЊИГА

023 – Опрема				0239 – Исправка вредности опреме		570 – Губитак по основу расходувања и отписа основних средстава	
С ^о	6,500.000.-	1)	850.000.-	1)	700.000.-	С ^о	2,400.000.-
						1)	150.000.-



4.6. АЛАТ, ИНВЕНТАР И РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ

Разграничење предмета који чине алат, инвентар, резервне делове и слично, на основна средства (опрему) или на залихе материјала, није децидно дефинисано Међународним рачуноводственим стандардима. Који предмет опреме ће се третирати као алат и инвентар у оквиру основних средстава, а који у оквиру обртних, одређује предузеће својим посебним актом о рачуноводственој политици. При томе треба приоритетно да се пође од вредности и од рочности трајања средстава (до годину дана и преко године), затим од начина отписа (калкулативни отпис или стопом од 50 или 100% при давању у употребу), као и од других специфичности везаних за делатност коју предузеће обавља.

Алат и инвентар, који имају третман основног средства, евидентирају се на посебном аналитичком конту 023 - Постројења и опрема, у оквиру којег треба предвидети даље рашчлањивање за евиденцију појединих врста алата и ситног инвентара, као и за евиденцију исправке вредности.

Пример за књижење

1. Купљена је електрична брусилца чија набавна вредност, заједно са порезом, износи 1.500.-динара. Век трајања брусилце је 15 месеци.
2. Књижити калкулативни отпис алата за текући месец.

Књижење

ДНЕВНИК

1.	0230	Алат и инвентар	1.500.-	
	432	Добављачи		1.500.-
		– набавка алата		
2.	540	Трошкови амортизације	100.-	
	0239	Исправка вредности алата		100.-
		– за калкулативни отпис алата		

ГЛАВНА КЊИГА

0230 – Алат и инвентар		432 – Добављачи	
1)	1.500.-	1)	1.500.-
540 – Трошкови амортизације		0239 – Исправка вредности алата	
2)	100.-	2)	100.-